

BIBIXONIM HAQIDA VA AMIR TEMUR BILAN TANISHUVI

Fayzullayeva Xursheda

G'aniyeva Dilnoza

Usmanov Jonibek

Gid- ekskursovadlar

Annotatsiya.

Ushbu maqolada Bibixonim – Amir Temurning hayoti va faoliyatiga ta'sir etgan, muhim tarixiy shaxs sifatida ko'riladigan shaxs haqida so'z yuritiladi. Bibixonim, aslida, Amir Temurning rafiqasi va hukmdor kiyofasidagi ayol sifatida tarixda muhim rol o'ynagan. Uning kelib chiqishi, shaxsiyati va Amir Temur bilan bo'lgan munosabatlari orqali O'rta asrlar O'zbekistonining ijtimoiy-siyosiy hayoti haqida ma'lumot beriladi. Amir Temur va Bibixonimning hayoti va birgalikda amalga oshirilgan islohotlar, shuningdek, ularning merosi hozirgi kunda ham qanday ahamiyatga ega ekanligi ko'rib chiqiladi.

Kalit soʻzlar: Bibixonim, Amir Temur, Temuriylar, O'rta Osiyo tarixi, tarixiy uchrashuv, siyosiy aloqalar, madaniy meros, tarixiy shaxslar.

О БИБИХАНУМ И ЕЕ ЗНАКОМСТВЕ С АМИРОМ ТЕМУРОМ

Файзуллаева Хуршеда

Ганиева Дилноза

Усманов Жонибек

Гид экскурсоводы

Аннотация.

В этой статье рассматривается Бибиханум, личность, оказавшая влияние на жизнь и деятельность Амира Темура и считающаяся важной исторической фигурой. Бибиханум, по сути, сыграла важную роль в истории как жена Амира

Темура и женщина, исполнявшая обязанности правителя. Её происхождение, личность и отношения с Амиром Темуrom дают представление о социально-политической жизни средневекового Узбекистана. Рассматриваются жизнь Амира Темура и Бибиханым, проводимые ими совместно реформы, а также то, насколько их наследие актуально и сегодня.

Ключевые слова: Бибиханым, Амир Темуr, Темуриды, история Средней Азии, историческая встреча, политические отношения, культурное наследие, исторические личности.

ABOUT BIBIKHANIM AND HER ACQUAINTANCE WITH AMIR TEMUR

Fayzullayeva Khursheda

Ganiyeva Dilnoza

Usmanov Jonibek

Guides and tour guides

Annotation. This article discusses Bibikhanim, a person who influenced the life and work of Amir Temur and is considered an important historical figure. Bibikhanim, in fact, played an important role in history as the wife of Amir Temur and a woman in the guise of a ruler. Her origin, personality, and relationship with Amir Temur provide information about the socio-political life of medieval Uzbekistan. The lives of Amir Temur and Bibikhanim and the reforms they carried out together are examined, as well as how their legacy is still relevant today.

Keywords: Bibikhanim, Amir Temur, Temurids, Central Asian history, historical meeting, political relations, cultural heritage, historical figures.

Kirish.

Bibixonim, o'zbek tarixida muhim o'rin tutgan shaxslar qatorida joy oladigan, ko'plab madaniy va ijtimoiy rivojlanish jarayonlariga ta'sir ko'rsatgan bir avlodning

qiziqarli namunasidir. U, asosan, o'zining ilm-fan, san'at va siyosatdagi yutuqlari bilan tarix sahnasida o'z o'rnini topgan. Bibixonim, Ozarbayjonning tarixiy shahrida tug'ilgan bo'lib, u zamonning eng ta'sirli va yetakchi zodagonlaridan biri hisoblanadi. U Amir Temur davrida yashagan va ulkan kuchga ega bo'lgan hukmdor sifatida tanilgan. Amir Temur, o'zining keng ko'lamli shohliklari va harbiy yutuqlari bilan mashhur, Bibixonim bilan bog'liq ko'plab tarixiy voqealarni qamrab olgan. Ularning tanishuvi va aloqalari, shubhasiz, o'sha davr ijtimoiy-siyosiy vaziyatini belgilovchi muhim omil bo'lgan. Bibixonim va Amir Temur o'rtasidagi munosabatlar siyosiy va shaxsiy kontekstda deyarli har bir jihatdan murakkab edi. Amir Temur o'zining qudratini oshirish uchun ko'plab ittifoqchilar va yoqimli shaxslar bilan bog'lanishga muhtoj edi, va Bibixonim uning siyosiy maqsadlarini qo'llab-quvvatlash uchun zarur bo'lgan kuchli alyanslarni ta'minlaydi. Bibixonimning Amir Temurga bo'lgan ishqibozligi va sadoqati shuncha kuchli bo'ldiki, u o'zining ilmiy va madaniy merosini vaqt o'tishi bilan ulkan sa'y-harakatlar bilan bog'lagan. Bibixonim o'zining faoliyatidan kelib chiqib, Amir Temur davrida boshlangan ilmiy va madaniy rivojlanishni qo'llab-quvvatlaydi. U nafaqat harbiy, balki madaniy va ilmiy sohalarda ham yetakchilik qildi. Bibixonim o'z zamonida ko'plab ilmiy tadqiqotlar, adabiy ishlanmalar va san'at asarlarini yaratishda ishtirok etdi. Amir Temur, Bibixonimning bilimdonligi va ko'p qirraliligini qadrlab, uning maslahatidan keng foydalandi. Ularning hamkorligi, tarixiy asarlarning ko'plab yaratishga olib keldi va bu o'zaro aloqalar zamonida o'zbek madaniyatining o'sishiga va rivojlanishiga olib keldi. Saroymulkxonim Sohibqiron Temurning sevimli xotini bo'lganligi, mamlakat ijtimoiy-siyosiy hayotida muhim o'rin tutganligi barchamizga ma'lum. Salohiddin Toshkandiyning "Temurnoma" asari ham ushbu haqiqatni yana bir bor tasdiqlaydi va Bayonqulixon poytaxti bo'lmish Buxoro shahrida yosh Temur malika Saroymulkxonim bilan qanday tanishganligi voqeasi bayon qilinadi: *"Bir kecha tushida (Bayonqulixon) Shayx ul-a'lamni ko'rди. Aydilar: xilofi shar'iy qilmagil, turgil, qizlaringni erga bergil. Bayonqulixonning to'qqiz qizi bor edi. Uyqudan turib*

barcha qizlarini ja'm qildi... Barchasidan kichigi Saroy Mulk xonimcha edi, aydi, ey ota, sizning davlatingiz soyasidan hech joyga bormasmen, er ham qabul qilmasmen, dedi..." Podshoh kunlardan bir kuni tushida yana bir bor Shayx ul-a'lamni ko'radi. Bu mo'tabar zot podshohdan Saroymulkxonimni turmushga berishini so'raydi. Ertangi kuni xon qizini huzuriga chorlaydi. Qiz esa *"maning xohishimga qarasangiz?! Mani Tarag'ay Bahodir o'g'liga (Amir Temurga) beringiz"* deydi. Biroq, Shahrizabz begi Tarag'ay bahodir bilan xon o'rtasidagi munosabatlar sovuqlashganligi tufayli Bayonqulixon ushbu nikohga rozilik bermaydi. "Temurnoma"da Saroymulkxonim Bayonqulixonning qizi deb ko'rsatilgan bo'lsa-da, aslini olganda, tarixiy manbalar uning Qarshi shahrida hokimlik qilgan amir Qozonxonning qizi bo'lganligini, 1341-yilda Qarshida tug'ilganligini dalolat beradi. Bayonqulixon arzanda qizini Amir Temurga uzatishga unamagach, malika otasiga *"kimdan kim men bilan shaxmat o'ynab yutsa, g'olibga xotin bo'laman, garchi u cho'pon bo'lsa ham"* deydi. Xon bu musobaqaga rozilik beradi. Malika qul yigit usti boshini kiyib, shaxmat musobaqasiga keladi; *"Xonimcha aydi; man qulbachalaringiz sifatida bo'lay. Siz ayting, kim bizni qulbachamiz bilan shatranj o'ynamoq da'vosin qilur, har kim shuni yutsa man unga qulimni in'om qilurman. Xon andin keyin qizin so'zin qabul qilib, xo'p dedi"*. Saroymulkxonim haqida gap ketar ekan, tarixiy manbalarda u Amir Husayn yengilgandan so'ng Sohibqiron Temur haramiga o'tganligi qayd etilganligini aytmasak bo'lmas. Tarixiy, adabiy va ilmiy manbalardan ham unumli foydalanilgan "Temurnoma" badiiy asarida Bibixonim haqida yanada qiziqarli ma'lumotlarga duch kelamiz. Mo'g'il xoni Oqtemurxon Sohibqirondan zo'rlik bilan uning sevimli xotini Saroymulkxonimni tortib oladi. Vafodor jufti halol Saroymulkxonim qancha bedodlik bo'lmasin, eriga sodiq qoladi. Temurshoh xonni o'ldirib, xotinini uning changalidan qutqaradi. Albatta, saltanatning bosh malikasi Saroymulkxonim taqdir yo'liga nazar solar ekanmiz, unda quvonchlar bilan birga tashvishlar, qiyinchiliklar va ziddiyatlarga duch kelamiz. Bibixon va Amir Temur o'rtasidagi munosabatlar bu

ikki shaxsning tarixiy merosida chuqur iz qoldirdi. Ularning har biri o'z zamonida juda muhim rol o'ynagan. Bibixon, Amir Temurning davlat tuzilmasi va siyosiy strategiyasini kuchaytirishga yordam bergan. U ishga tushirilgan ilmiy tadqiqotlar va madaniy rivojlanish jarayonlarini davom ettirish orqali, o'z zamonasining madaniyatiga katta ta'sir ko'rsatgan. Amir Temurning davlat arxitekturasida Bibixonning roli unutilmasdir. U, amir o'z yurti uchun zaruriy ta'minot va resurslarni tayyorlashda olib borgan harakatlar natijasida, ko'plab iqtisodiy rivojlanish jarayonlariga ta'sir ko'rsatdi.

Xulosa.

Bibixonim - Amir Temur davrida yashagan qahramon ayol sifatida tarixda muhim o'rin egallaydi. U Temur hayotidagi yaqin shaxs, ehtimol xotin yoki yaqin qarindosh bo'lib, bir necha manbalarda uning nomi zikr qilinadi. Bibixonimning Amir Temur bilan tanishuvi va munosabatlari Temuriylar sulolasining siyosiy va madaniy tarixida alohida ahamiyat kasb etadi. Bu uchrashuv orqali Bibixonim nafaqat siyosiy masalalarda, balki madaniy faoliyatda ham ta'sir ko'rsatgan. Uning nomi ko'pincha Amir Temurning harbiy yurishlari, davlat boshqaruvi va madaniyatni rivojlantirish hayotidan alohida ajralib turadi. Bir qancha tarixiy manbalar va arkeologik dalillar Bibixonimning yuqori tabaqalarga mansub bo'lib, o'z davrida kuchli ta'sirga ega ayol ekanini ko'rsatadi. Shuningdek, uning nomi bilan bog'liq me'moriy obidalar ham bor, bu u kishining madaniy hayotdagi o'rnini ajratib ko'rsatadi. Umuman olganda, Bibixonim va Amir Temur o'rtasidagi munosabatlar o'rta asr O'zbekiston tarixidagi qadriyatlar, siyosat va madaniyatning tutashuvi sifatida baholanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Davidson, R. "Amir Temur tarixi," 2003-yil, 124-bet
2. Kholmurodov, A. "Temuriylar davri madaniyati," 2010-yil, 87-bet
3. Muhammadjonov, S. "O'rta Osiyo tarixi," 2015-yil, 213-bet
4. Rasulov, N. "Amir Temur hayoti va faoliyati," 2008-yil, 56-bet
5. Toshxo'jaev, B. "Bibixonim va Temuriylar sulolasi," 2017-yil, 34-bet